

מראי מקומות - פסחים

סג.

**א. לימא קסברי אחרים אינה לשחיטה
אלא בסוף וכדבא וכו'**

פירשו התוס', שאם היה סובר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, לא היה שייך לומר תפוס לשון ראשון, לפי שאין אומרים כן אלא במקום ששניהם צריכים לחול בבת אחת, אבל במקום שיש שהות לשתי המחשבות לחול, הדין הוא ששניהם חלים, ואין זה שייך כלל לתפוס לשון ראשון.

אולם במשנת ר' אהרן (קדשים, סוגיות, סי' ג) דייק מדברי רש"י לעיל (ס. ד"ה או דלמא), שכתב שלא שייך לומר תפוס לשון ראשון בשתי עבודות, כיון שיש ארבע עבודות החשובות זו כזו ליפסול את הזבח באחת מהן. ומשמע מדבריו שרק משום שהם עבודות חשובות אין אומרים תפוס לשון ראשון, אבל משום זה שיש לשניהם שהות לחול לבד היינו אומרים תפוס לשון ראשון, כיון שאין חלות הפסול על כל חלק מהעבודה. אלא שהקשה על רש"י מסוגייתנו, שמבואר שלמאן דאמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אין שייך המחלוקת האם תפוס לשון ראשון או לא, אף שלכאורה לא שייך חלות דין על כל חלק של השחיטה, ע"ש מש"כ בזה באריכות.

ב. רבי מאיר סבר לא בעינן פיו ולבו שוין

כתבו התוס' שמכאן יש לדקדק שמה שאמרו בכל מקום שפיגול הוא פסול מחשבה, אינו בדוקא, אלא הכוונה דיבור, שאם היה די במחשבה, מה אכפת לנו שלא הספיק לומר למולים, הלא גמר בלבו גם להם, אלא מוכח שמחשבה לבדה אינה מועילה וצריך דיבור דוקא.

והקשה החתם סופר (שו"ת אה"ע ח"ב סי' ט ד"ה ואמנם), שהרי מה שצריך דיבור הוא רק לענין מחשבה פסולה, אבל לענין מחשבת מולים, לכאורה ודאי תועיל מחשבה לבדה שהרי סתמו עומד לזה, ומדוע צריך לזה דיבור ותירץ, שכיון שהתחיל לומר לערלים, שוב אין סתמו עומד למולים אלא סתמו לערלים, וכדי שיהא גם למולים צריך דיבור ואין די במחשבה.

ג. השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה

כתב המנחת חינוך (מצוה פ"ט אות ג), ששיעור החמץ הנצרך לאיסור זה הוא כזית, ואף שלא נאמר בזה לשון אכילה, מכל מקום הלכה למשה מסיני היא שכל שיעורי אוכל הם בכזית אף שאינו תלוי באכילה. אולם כתב להסתפק האם יש בזה איסור חצי שיעור, כיון שלא שייך בזה צירוף של כדי אכילת פרס, אולם לפי סברת האחרונים שאיסור חצי שיעור אינו מפני שראוי להצטרף, גם בזה יש איסור חצי שיעור.

ד. השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה

ביחודשי רבי אריה לייב (ח"א סי' י"ב) כתב לחקור בגדר דין זה, האם הוא דין בחמץ, שאסור לו להשהות חמצו בשעת שחיטה, או שהוא דין בקרבן, שאסור לו להקריב קרבן על חמצו. וכתב לדייק מדברי החינוך שהוא איסור בחמצו, אבל ממה שכתבו התוס' לדון האם הפסח נפסל, משמע שסברו שהוא דין בקרבן [וממור"ר הרה"ג ר' משה בראון שליט"א שמעתי לדייק ממה שכתבו התוס' שם שלא

שנה עליו הכתוב לעכב, שהוא דין בקרבן פסח ולא בחמץ, שהרי 'שנה עליו הכתוב לעכב' לא מצינו אלא בקדשים].

וכתב לבאר שבאמת יש בזה שני דינים, דין בחמץ שיהא מושבת בשעת הזביחה, וגם דין בקרבן פסח שלא ישחט בשעה שיש לו חמץ, ושני הדינים נלמדים משני פסוקים שונים, אחד מהפסוק 'לא תזבח על חמץ' (שמות כג, יח), ואחד מ'לא תשחט על חמץ' (שמות לד, כה), עיין שם בזה.

ה. עובר בלא תעשה

כתבו התוס' שאף שעבר איסור יצא ידי פסחו, וכן הביאו מהתוספתא. אולם הצ"ח (בעמוד ב') כתב לדייק מדברי רש"י שם, על מה שאמרו המקטיר את החלב של הפסח ויש לו חמץ, עובר בלא תעשה. וכתב רש"י שבשעת שחיטה לא היה לאחד מבני החבורה חמץ, שמשמע שאם היה לאחד מבני החבורה חמץ בשעת השחיטה, יהיה הקרבן פסול, וממילא אין זה הקטרת חלב של קרבן פסח.

ו. רבי יהודה אומר אף התמיד

כתבו התוס' במנחות (ע"ה: ד"ה או), שבקרבן התמיד אף אם יש לאחד מכלל ישראל חמץ אין השוחט והזורק עוברים באיסור. ובשפת אמת (כ"א) כתב להסתפק האם שייך חבורה בתמיד, שיתכן שהכהנים העוברים בלא ילין חשובים כבני החבורה של התמיד, ע"ש מש"כ בזה.

ז. הפסח בארבעה עשר לשמו חייב ושלא לשמו פטור

פירש רש"י, משום שהיא שחיטה שאינה ראויה, ושחיטה שאינה ראויה אין שמה שחיטה. וכתב השפת אמת, שלפי זה הפטור הוא דוקא על השחיטה, אבל על זריקה והקטרה חייב, לפי שלא שייך בזה זריקה והקטרה שאינה ראויה. אולם כתב שלולי פירוש רש"י היה יכול לפרש באופן אחר, שמשמעות 'דם זבחי' הוא זבח כשר ולא זבח פסול, ועל כן גם בשאר העבודות שחשב שלא לשמה לא יעבור, משום שכל מחשבה בכל עבודה היא מחשבת שלא לשמה שהזבח פסול, ואינו נקרא 'זבחי'.

ח. אינו חייב עד שיהא חמץ לשוחט

או לזורק או לאחד מבני חבורה

פירש רש"י, ואם יש לאחד מהן, כולם עוברים. אבל התוס' כתבו, שאין חיוב אלא לשוחט והזורק, שהרי 'לא תשחט' אמרה תורה. ועוד, שלאחרים הרי זה לאו שאין בו מעשה [ונפק"מ בין הטעמים, אם עובר הלאו או לא, שלהטעם שהוא לאו שאין בו מעשה, עוברים הם על איסור אלא שאינם לוקים, ולטעם הראשון יתכן שאינם עוברים כלל]. ובזרע אברהם (סי' ו אות ה) כתב לתלות את מחלוקת הראשונים בחקירת האחרונים בענין שליחות, שאם גדר שליחות הוא שמה שהשליח עושה רואים אותו כאילו המשלח עשאו, גם בני החבורה עוברים שהרי כאילו הם עשו זאת. אבל אם גדר השליחות הוא שהעשיה של השליח מתייחסת להמשלח, אבל לא שזה כאילו המשלח עשה, לא יעבור המשלח על איסור זה. וראה עוד בתוס' ר"ד העיר על שיטת רש"י, מדוע כל בני החבורה עוברים, והלא אין שליח לדבר עבירה.